

Avaluació del clima motivacional, satisfacció, percepció d'habilitat i actituds de fairplay en futbolistes alevins i infantils i en llurs entrenadors

Mercè Boixadós Anglès

*Psicobiologia i Metodologia de les Ciències de la Salut
Unitat de Metodologia de la Universitat Autònoma de Barcelona*

Jaume Cruz Feliu

*Departament de Psicologia de l'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona*

Paraules clau

futbolistes joves, entrenadors, clima motivacional, actituds de fairplay

Abstract

The main aim of this work is to describe the valuation of players and trainers concerning the perceived motivational climate and the attitudes of fairplay. We also evaluate the level of satisfaction of the players in the football training sessions, as well as the scores on the criteria of perceived ability in the players. At the same time, we compare the valuation with respect to the level to which both the players and the trainers belong. The specimen group was composed by 176 players, 104 juniors (9-12 years) and 72 infants (13-14 years). Also took part in the study 10 trainers of junior teams and 6 of infant teams. The most noticeable differences were seen in toughness and diversion. In the first, those who had a more favourable attitude were the infants and in the second, the juniors. We also found significant differences between "perceived motivational climate of implication in the task", with higher scores in the junior players in the variable "victory" with higher scores in the infants and finally in the variable "perceived ability" based on normative criteria, where the infant players were the ones who obtained significantly higher scores. Among the trainers no differences were seen with regards to their levels (categories) of training, in any of the variables analysed.

Resum

L'objectiu principal d'aquest treball és descriure les valoracions dels jugadors i dels entrenadors sobre la **percepció del clima motivacional** i les **actituds de fairplay**. També s'avalua el **grau de satisfacció** dels jugadors en els entrenaments de futbol, així com les puntuacions sobre els criteris de **percepció d'habilitat** dels jugadors. Alhora, es comparen aquestes valoracions en funció de la categoria a què pertanyen tant els jugadors com els entrenadors. El grup mostrat estava format per un total de 176 jugadors, 104 alevins (de 9 a 12 anys) i 72 infantils (de 13 a 14 anys). També van participar en l'estudi 10 entrenadors d'equips alevins i 6 entrenadors d'equips infantils. Les diferències més rellevants s'han donat en les variables **duresa** i **diversió**. En la primera, els que han tingut una actitud més favorable han estat els jugadors infantils i en la segona han estat els alevins. També s'han trobat diferències significatives entre les variables **percepció clima motivacional d'implicació en la tasca**, amb puntuacions més altes els jugadors Alevins, en la variable **victòria** amb puntuacions més altes els Infantils, i, en darrer lloc, en la variable **percepció d'habilitat** basada en criteris **normatius**, on els jugadors infantils han estat els que han tret puntuacions significativament més altes. En els entrenadors no s'observen diferències en funció de la categoria en què entrenen en cap de les variables analitzades.

Introducció

La investigació ha demostrat que les competicions esportives dels nens i joves constitueixen un context particularment important per a llur desenvolupament psicosocial (Roberts, 1984; Roberts i Treasure, 1995a). En les últimes dècades, però, diversos psicòlegs i sociòlegs es plantegen una qüestió molt important en l'esport competitiu per a joves: la gran importància que es dona per part dels organitzadors, dels entrenadors i dels pares a la victòria i el poc èmfasi que es dona a l'esportivitat i al fet de passar-s'ho bé (Coakley, 1993b; García Ferrando, 1990; Ogilvie i

Tutko, 1971 i Papp i Prisztoka, 1995). Sembla que l'actitud de *fairplay* ha anat perdent força, i la victòria n'ha anat guanyant, i aquesta tendència, en cas de confirmar-se, amenaçaria els principis d'una competició justa.

Altres estudis, en canvi, han indicat que els valors dels nens en l'esport poden diferir dels dels adults. Hi ha evidència que molts nens posen un major èmfasi en la diversió, desenvolupament d'habilitats, relacions socials, bon estat físic i *fairplay*, que no a guanyar (Dubois 1986, Lázaro i Villamarín, 1993 i Roberts, 1984). En la mateixa línia Lee (1996), en el seu estudi per conèixer els valors dels joves que practiquen esport, va destacar que el que més valoren és divertir-se mentre juguen i millorar les seves habilitats, i mostren actituds negatives davant la victòria a qualsevol preu. Però hi ha una paradoxa, els nens i els adolescents abandonen l'esport en altíssimes proporcions, malgrat que molts d'ells es diverteixen i valoren positivament l'experiència esportiva. Sembla haver una davallada de la pràctica esportiva competitiva a partir dels 11 anys i continua en l'adolescència (Wan- kel i Mummery, 1996).

Es donen moltes raons per explicar els motius d'aquesta davallada de la pràctica esportiva, des de tenir conflicte d'interessos amb altres activitats (Gould, 1982), fins a la manca de diversió (Orlick i Botterill, 1975; Scanlan i Simons, 1992). De tota manera, s'ha argumentat que una de les raons més importants per a l'abandonament ha estat la informació desfavorable d'habilitat que els nens reben quan comparen la seva capacitat relativa amb els altres companys (Roberts, 1984 i Weinberg i Gould, 1995). Els ambients de l'esport organitzat per a nens es troben, molt sovint, estratificats segons l'habilitat. El reconeixement es dona a aquells pocs que puntuen al màxim o destaquen per damunt dels companys. En aquests ambients, els joves que són físicament menys desenvolupats, menys coordinats, o menys hàbils tècnicament, són molts cops enfrontats amb un ambient que els comporta sentiments d'incompetència.

Però autors com Roberts i Treasure (1995a, 1995b), en les seves investigacions, han evidenciat que adoptant conceptes d'aprenentatge i millora de les pròpies habilitats en ambients competitius, i valorant els joves esportistes de manera autoreferenciada per part d'entrenadors i pares, els nens estan més satisfets, troben més divertida l'experiència, i adopten estratègies d'aconseguint adaptades. Per tant, no suggerim suprimir la competició, ja que considerem que aquesta és un dels aspectes importants de l'esport, però cal encoratjar els entrenadors, pares i organitzadors de competicions infantils a crear un ambient centrat en els criteris que emfasitzen l'orientació cap a objectius basats en l'aprenentatge i millora de les destreses esportives i disminueixen l'èmfasi en l'orientació vers objectius basats en els resultats.

En definitiva, la responsabilitat que l'experiència esportiva en els joves sigui gratificant recau en els diferents agents socialitzadors que hi juguen un paper important, com ho són els professors, entrenadors, pares, àrbitres, els psicòlegs de l'esport, mitjans de comunicació i, no caldria sinó, els organitzadors de les competicions (Boixadós i cols., 1998; Cruz i cols, 1995 i 1996). Cal identificar els principis i estratègies que ajudin a crear entre tots un clima psicològic positiu en el qual l'aprenentatge i la millora de les execucions –i no pas els resultats– siguin importants per als nens.

Per tal de poder dur a terme diferents programes d'intervenció de cara a assessorar els diferents agents de socialització, s'ha de fer un primer pas d'avaluació de les diferents variables que intervenen en els models teòrics. En aquest cas concret, ens hem basat en la proposta teòrica més seguida en els darrers anys pels psicòlegs que estudien la motivació en l'esport (Ames, 1992; Duda, 1992; Duda, 1999; Dweck, 1986; Nicholls, 1992; Roberts i Treasure, 1995b) i que ha estat el model basat en la **motivació per objectius d'aconseguint**, centrant la seva atenció en els objectius d'aconseguint, com a mètode per a la

comprensió de les diferències en l'aconseguint en l'esport.

L'objectiu concret d'aquest treball és avaluar i comparar la **percepció del clima motivacional**, en les seves dues dimensions, d'implicació a la **tasca** i a l'**ego**, el **grau de satisfacció** dels jugadors en els entrenaments, les puntuacions sobre els criteris de **percepció d'habilitat**, també en dues dimensions, criteris **normatius** o **autoreferenciats** i les **actituds davant el fairplay (duresa, victòria i diversió)** dels jugadors alevins i infantils, que participaven en una lliga escolar i federada, respectivament. També són analitzades pels respectius entrenadors quina és la seva percepció del clima motivacional i les actituds davant el *fairplay* en el futbol, alhora que es compara si aquestes valoracions variarien en funció d'entrenar una o altra categoria (Alevins i Infantils).

Mètode

Subjects

El grup mostrat era format per un total de 176 jugadors, 104 alevins (de 9 a 12 anys) i 72 infantils (de 13 a 14 anys). També van participar en l'estudi 10 entrenadors d'equips alevins i 6 entrenadors d'equips infantils, l'un d'ells entrenador de les dues categories. La mitjana d'edat dels entrenadors era de 32,3 –entre 16 i 47 anys– i la mitjana de temps que portaven entrenant un equip era de 3,7 –entre 1 i 12 anys–.

Instruments

Els instruments emprats van ser diferents en funció de si anaven adreçats als entrenadors o als jugadors.

Qüestionaris dels jugadors

- **Percepció Clima Motivacional (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-PMCSQ**, Seifriz, Duda i Chi, 1992): consta de 21 ítems, que s'agrupen en dos factors per avaluar en quina mesura el clima motivacional que es dona en l'equip s'orienta més a la **tasca** o a l'**ego**. Aques-

tes dues subescales presentaven uns índexs de consistència interna **alpha** de 0,80 y 0,84, respectivament (Seifriz, Duda i Chi, 1992).

- **Satisfacció/Interès (Satisfaction/Interest-S/I)**, Duda i Nicholls, 1992; Treasure, 1993): format per 8 ítems que mesuren el grau de satisfacció dels jugadors en els entrenaments de futbol. Originàriament els ítems s'agrupen en dos factors, que s'anomenen **Insatisfacció** (avorriment) i **Satisfacció**. En un estudi posterior Roberts i Ommundsen (1994), van considerar la interpretació amb un sol factor considerat com **grau de satisfacció** en els entrenaments, en què els ítems referents a la insatisfacció tenen un pes factorial negatiu (índex de consistència interna $\alpha = 0,81$).
- **Percepció d'habilitat (Conceptions of Perceived Ability-PH)**, Nicholls, 1989): el formen 6 ítems que s'agrupen en dos factors o subescales, una es basa en un concepte d'habilitat **autoreferenciada** i l'altra en criteris **normatius**. La versió utilitzada va ser adaptada del treball de Roberts i Ommundsen (1994), els quals interpretaren dos factors amb tres ítems cadascun. Amb uns índexs de consistència interna **alpha** de 0,58 (criteris **autoreferència**) i de 0,35 (criteris **normatius**), sent aquest darrer molt baix.
- **Escala Actituds de Fairplay (EAF)**: elaborada per Boixadós (1994, 1995), en els treballs de Recerca de Doctorat i Mestratge. Consta de 22 ítems que formen 3 subescales per avaluar les actituds dels jugadors de futbol davant la **duresa**, **victòria** i **diversió** en situacions relacionades amb el futbol. Els índexs de consistència interna **alpha** prenen valors de 0,74, 0,66 y 0,60, para cada una de les subescales **duresa**, **victòria** i **diversió**, respectivament (Boixadós, 1995).

Qüestionaris dels entrenadors

- **Percepció Clima Motivacional (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-PCMSQ)**, Seifriz, Duda i Chi, 1992): qüestionari adaptat per l'entrenador, on es pretén mesurar el grau en què l'entrenador crea un clima motivacional en el seu equip, més orientat a la **tasca** o

a l'**ego**. És una adaptació al futbol de la versió utilitzada en bàsquet per Alonso, Boixadós i Cruz (1995). Igual que el dels jugadors consta de 21 ítems.

- **Escala Actituds de Fairplay (EAF)**: ja presentada anteriorment, en l'apartat de qüestionaris a jugadors, consta de 22 ítems que formen 3 subescales i valoren les actituds dels entrenadors davant la **Duresa**, **Victòria** i **Diversió** en situacions relacionades amb el futbol.

Procediment

L'aplicació dels qüestionaris es va realitzar al principi d'una sessió d'entrenament en els vestuaris dels jugadors. Els investigadors que anaven a passar els qüestionaris tenien que seguir els punts d'un protocol d'instruccions per tal de donar el mateix tipus d'informació a tots els entrenadors. Cadascun dels ítems anava acompanyat de 5 alternatives de resposta (de 1 = totalment desacord a 5 = totalment d'acord), on el subjecte valorava el grau d'acord amb cadascuna de les afirmacions. S'insistia que no deixessin respostes en blanc, i a més a més, a cada pàgina del protocol dels qüestionaris se'ls recordava, per evitar així les omissions.

Resultats

En primer lloc s'exposa un resum de l'estructura factorial dels qüestionaris administrats, pel tal de comprovar si es compleixen les propietats psicomètriques, i veure si els ítems dels diferents qüestionaris s'agrupen en els factors esperats, els quals formen les respectives subescales de cadascun d'ells. A més, de cada subescala es calcula l'índex **Alpha** per comprovar el grau de consistència interna dels ítems que les formen. A continuació, després de generar les variables en funció dels ítems de cadascuna de les subescales interpretades, es fa una descripció de les diferents avaluacions en funció de la categoria (Alevins o Infants), comparant alhora aquestes puntuacions, tant pel que fa als jugadors com als entrenadors.

Estructura factorial dels qüestionaris

En la Taula 1 s'exposa un resum de l'estructura factorial dels qüestionaris, dels percentatges de variabilitat de cadascuna i dels índexs de consistència interna, així com de les etiquetes proposades a cadascuna. Per veure amb més detall aquesta anàlisi i el contingut dels ítems de cada subescala vegeu el treball de Boixadós (1997).

Els resultats obtinguts a partir de l'anàlisi de components principals (ACP), han posat de manifest dues dimensions diferenciades del PMCSQ –**percepció del clima motivacional d'implicació en la tasca (PCMTASCA)** i **percepció del clima motivacional d'implicació a l'ego (PCMEGO)**– El percentatge de variabilitat explicada ha estat d'un 28,5 %, repartida de manera equitativa pels dos factors, un 14,26 % pel primer factor que fa referència a **PCMTASCA** i un 14,21 % pel segon, **PCMEGO**.

El qüestionari que mesurava el grau de satisfacció dels jugadors en els entrenaments de futbol ha estat el **Satisfaction/Interest (S/I)**. Originàriament els ítems d'aquest qüestionari s'agrupen en dos factors, que anomenen **Insatisfacció** (avorriment) i **Satisfacció** (Treasure, 1993). Però en aquesta anàlisi s'ha considerat més convenient interpretar un sol factor amb els 8 ítems del qüestionari, que s'ha etiquetat com a **Satisfacció (SATIS)**, i que expliquen un 36 % de variabilitat. Els ítems que fan referència a la satisfacció durant els entrenaments hi pesen en positiu. En canvi, els referents a l'avorriment hi pesen en negatiu, igual que havien fet recentment en la seva investigació Roberts i Ommundsen (1994).

El qüestionari de **Percepció d'habilitat (PH)** també ha posat de manifest l'existència de dues subescales: una basada en un concepte d'**habilitat autoreferenciada (PHAUTO)** i l'altra en criteris **normatius (PHNORM)**. Aquesta versió explica un 61,9 % de variabilitat, essent un 35,5 % explicada pel factor format per 4 ítems referents a criteris autoreferenciats i un 26,4 % en el factor basat en criteris normatius, format per dos ítems.

En darrer lloc, l'*Escala Actituds de Fair-play* (EAF) explica un 37,4 % de variabilitat, després d'eliminar 2 ítems –l'ítem 1: *El més important en el futbol és fer gols, no com els facis*; i l'ítem 20: *Els jugadors hàbils de l'equip contrari han de ser sempre aturats, legalment o no*–. S'ha comprovat que la seva supressió augmenta el percentatge de variabilitat explicada i millora la interpretació de les tres subescales. De fet, es confirma el que ens havia succeït en els estudis previs d'elaboració d'aquest qüestionari (Boixadós, 1994 i 1995), els ítems que havien estat redactats en el seu origen per intentar reflectir l'actitud d'*habilitat* en el futbol, s'han anat eliminant en les successives administracions, per poder així interpretar més clarament els 3 factors. Un 14,7 % de variabilitat és explicat pel factor *duresa*, un 12,7 % pel factor *victòria* i un 10 % pel factor referent a la *diversió*.

En general, s'han confirmat els factors esperats en cadascun dels qüestionaris administrats. Els valors dels índexs de consistència interna *Alpha* calculats per cada subescala han estat al voltant de 0,7 per a 7 de les 8 subescales, els quals podem considerar acceptables, i de 0,5 pel que fa a la subescala de *diversió*, formada per 6 ítems (vegeu resum Taula 1).

Estudi descriptiu i comparatiu de les variables generades a partir de les subescales dels qüestionaris

En aquest subapartat es descriuen les valoracions dels jugadors i entrenadors sobre la percepció del clima motivacional i les actituds davant les tres subescales que formen el qüestionari sobre el *fairplay*. També s'exposa el grau de satisfacció dels jugadors en els entrenaments de futbol, així com les puntuacions sobre els criteris de percepció d'habilitat dels jugadors, per conèixer si es basen més en criteris normatius o autoreferenciats. Alhora, es compararen aquestes

PERCEPCIÓ CLIMA MOTIVACIONAL Núm. ítems = 21; 28,5 % de la variabilitat	FACTOR 1. IMPLICACIÓ TASCA (PCMTASCA) (variabilitat explicada = 2,99; 14,25 % de variabilitat; núm. ítems = 8; $\alpha = 0,71$)
	FACTOR 2. IMPLICACIÓ EGO (PCMEGO) (variabilitat explicada = 2,98; 14,21 % de variabilitat; núm. ítems = 13; $\alpha = 0,69$)
SATISFACCIÓ/INTERÈS Núm. ítems = 8; 36 % de variabilitat	FACTOR 1. GRAU DE SATISFACCIÓ (SATIS) (variabilitat explicada = 2,88; 36 % de variabilitat; núm. ítems = 8; $\alpha = 0,69$)
PERCEPCIÓ D'HABILITAT Núm. ítems = 6; 61,9 % de variabilitat	FACTOR 1. CRITERIS D'AUTOREFERÈNCIA (PHAUTO) (variabilitat explicada = 2,13; 35,5 % de variabilitat; núm. ítems = 8; $\alpha = 0,68$)
	FACTOR 2. CRITERIS NORMATIUS (PHNORM) (variabilitat explicada = 1,58; 26,4 % de variabilitat; núm. ítems = 2; $\alpha = 0,69$)
ESCALA ACTITUDS FAIRPLAY Núm. ítems = 20; 37,4 % de variabilitat	FACTOR 1. DURESA (variabilitat explicada = 2,93; 14,7 % de variabilitat; núm. ítems = 8; $\alpha = 0,73$)
	FACTOR 2. VICTÒRIA (variabilitat explicada = 2,54; 12,7 % de variabilitat; núm. ítems = 6; $\alpha = 0,69$)
	FACTOR 2. DIVERSIÓ I ESPÍRITU DE JOC (variabilitat explicada = 2; 10 % de variabilitat; núm. ítems = 6; $\alpha = 0,50$)

Taula 1. Resum estructura factorial dels qüestionaris.

valoracions en funció de la categoria a què pertanyen tant els jugadors com els entrenadors.

Estudi descriptiu i comparatiu de les variables generades per als jugadors en funció de la categoria

De manera gràfica es representen les mitjanes i els respectius intervals de confiança (IC 95 %) calculats per a les diferents variables en funció de la categoria en què juguen els joves futbolistes (Alevins i Infants). Això permet veure si les seves respostes varien en funció de pertànyer a l'una o l'altra categoria. Per aquest motiu, hem fet una comparació de mitjanes de dades independents per a cadascuna de les variables en funció de la categoria.

En la Figura 1, s'hi representen les mitjanes obtingudes en les subescales sobre la *percepció del clima motivacional*. Cal dir que s'ha observat que, independentment de la categoria, els jugadors mostren una *percepció del clima motivacional* més implicada en la *tasca* (entre "l'Acord" i el "Totalment d'Acord") que en l'*ego* (d'Indiferència). Si fem la distinció per categories, podem veure que els Alevins puntuen més alt en la im-

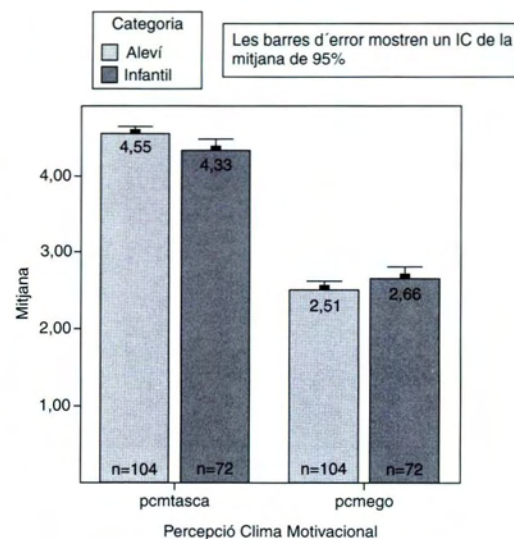

Figura 1. Percepció Clima Motivacional dels jugadors en funció de la categoria.

plicació en la *tasca* que els Infants de manera significativa.* ($t_{(107)} = 2,56$; $p < 0,012$). En canvi, pel que fa la implicació en l'*ego* han puntuat una mica més alt els Infants que no pas els Alevins, però estadísticament podem considerar que les dues mitjanes són iguals ($t_{(174)} = -1,58$; $p < 0,117$).

* Prova estadística t per la comparació de dues mitjanes amb dades independents aplicant el procediment T-Test del SPSS (Domènech i cols., 1997).

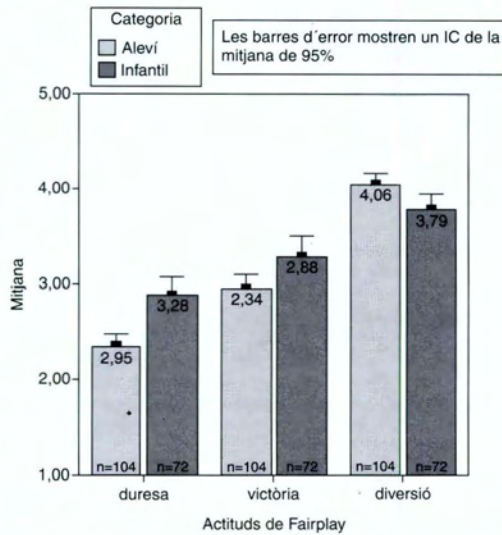

Figura 2. Actituds de Fairplay dels jugadors en funció de la categoria.

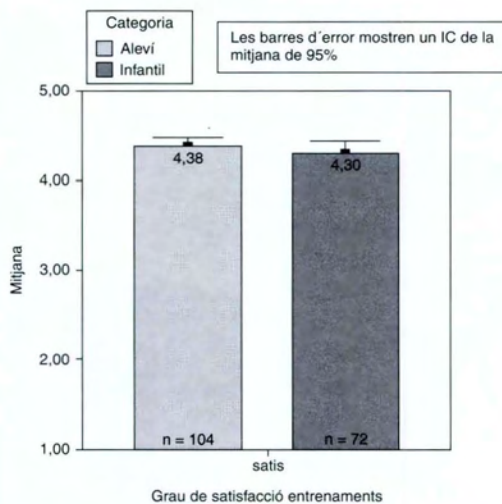

Figura 3. Grau de satisfacció en els entrenaments en funció de la categoria.

En la Figura 2, s'hi representen les mitjanes obtingudes en les subescales que formen l'Escaleta d'Actituds de Fairplay. S'ha observat que, independentment de la categoria, els jugadors mostren una actitud més favorable cap a la **diversió** (d'Acord) que respecte a la **victòria** (d'Indiferència); i, en les dues categories, l'actitud més desfavorable és respecte a la **dureza** (de Desacord els Ale-

	ALEVINS		INFANTILS		Significació
	Mitjanes	Des. est.	Mitjanes	Des. est.	
PCMTASCA	4,55	0,39	4,33	0,64	$p = 0,012^*$
PCMEGO	2,51	0,58	2,66	0,67	$p = 0,117$
DURESA	2,34	0,75	2,88	0,83	$p = <0,0005^*$
VICTÒRIA	2,95	0,78	3,28	0,95	$p = 0,014^*$
DIVERSIÓ	4,06	0,61	3,79	0,73	$p = 0,009^*$
SATIS	4,38	0,48	4,30	0,63	$p = 0,299$
PHAUTO	4,32	0,58	4,31	0,69	$p = 0,903$
PHNORM	2,40	1,15	2,78	1,34	$p = 0,045^*$

Taula 2. Resum de les significacions obtingudes en les comparacions de mitjanes de les variables dels jugadors per categories.

vins i d'Indiferència els Infants). Com es pot observar per categories, els Infants puntuen més alt que els Alevins, de manera significativa, en les variables **dureza** ($t_{(174)} = -4,57$; $p < 0,0005$) i **victòria** ($t_{(174)} = -2,49$; $p < 0,014$); finalment, pel que fa a la **diversió** han puntuat significativament més alt els Alevins que els Infants ($t_{(174)} = 2,66$; $p < 0,009$).

La Figura 3, mostra les puntuacions referents al **grau de satisfacció** dels jugadors en els entrenaments. Es pot veure que no existeixen diferències entre les dues categories ($t_{(174)} = 1,04$; $p < 0,299$); cal dir que, en general, els jugadors estan bastant satisfets amb els entrenaments (puntuació al voltant de l'Acord).

En la Figura 4, hi ha representades les puntuacions respecte a la **percepció d'habilitat** dels jugadors. Es pot observar com, en general, els jugadors es basen més en criteris d'**autoreferència** (valoracions d'Acord) que **normatius** (entre el Desacord i la Indiferència). Per categories, s'observa que no existeixen diferències pel que fa a les puntuacions basades en criteris d'**autoreferència** ($t_{(174)} = 0,12$; $p < 0,903$); en canvi, pel que fa a les puntuacions sobre la percepció d'habilitat basada en **criteris normatius** els

que han puntuat significativament una mica més alt han estat els Infants ($t_{(174)} = -2,02$; $p < 0,045$).

A continuació, es presenta una taula resum, (Taula 2), amb les significacions de tots els estadístics obtinguts en les comparacions de mitjanes de totes les variables dels jugadors per categories, que s'han anat comentant al llarg d'aquest apartat.

Estudi descriptiu i comparatiu de les variables generades per als entrenadors en funció de la categoria

Igual que s'ha fet amb els jugadors, de manera gràfica es presenta una descripció de les valoracions dels entrenadors en les diferents variables, però distingint en funció de si entrenen a la categoria d'Alevins o a la d'Infants, per poder comparar amb els seus respectius jugadors i per veure si aquestes valoracions varien en funció d'entrenar a una categoria o l'altra. Igual que amb els jugadors, s'han fet les comparacions de mitjanes dels grups d'entrenadors en funció de les categories, però a causa del poc nombre de subjectes hem realitzat la prova no paramètrica.* Tal i com es pot observar en les figures que presentem a

* Prova U de Mann Whitney, prova no paramètrica de comparació de rangs amb dades independents (Domènech i cols., 1997).

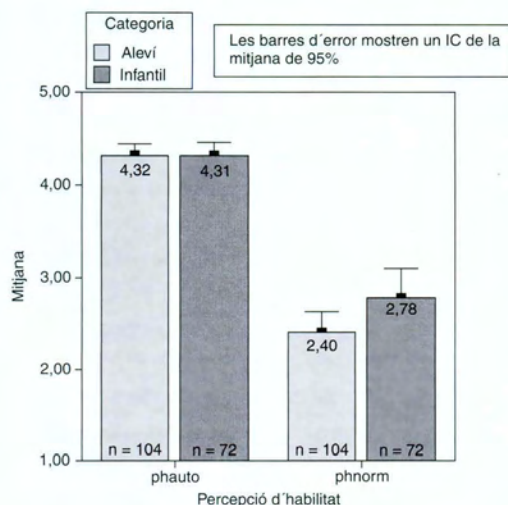

Figura 4. Percepció d'habilitat dels jugadors en funció de la categoria.

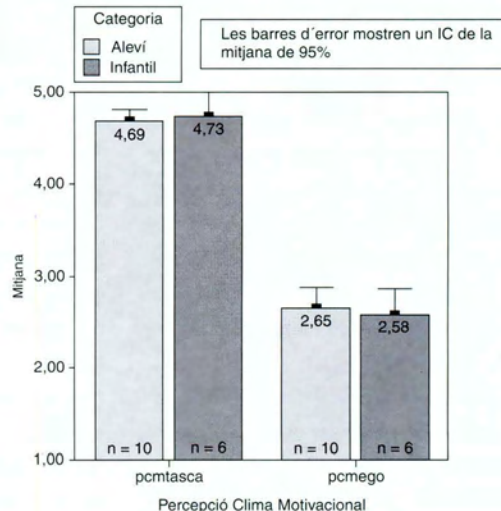

Figura 5. Percepció Clima Motivacional dels entrenadors en funció de la categoria.

continuació, podem dir que no s'han observat diferències significatives entre els dos grups d'entrenadors Alevins i Infants, en cap de les variables analitzades.

En la Figura 5, s'hi representen les mitjanes obtingudes en les subescales sobre la **percepció del clima motivacional** dels entrenadors. Podem dir que igual que s'ha observat en els jugadors, els entrenadors, independentment de la categoria que entrenen, mostren una percepció del clima motivacional més implicada en la **tasca** (de Totalment d'Acord) que en l'**ego** (d'Indiferència). Si ho comparem amb les puntuacions donades pels jugadors (presentades en la Figura 1) afegirem que els entrenadors han puntuat una mica més alt en la percepció motivacional d'implicació en la **tasca** i gairebé igual pel que fa a la implicació en l'**ego** en les dues categories. Com ja hem dit, per categories no s'observen diferències entre els dos grups d'entrenadors.

En la Figura 6, s'exposen les mitjanes obtingudes en les subescales que formen l'**Escala d'Actituds de Fairplay**. S'ha observat que, independentment de la categoria, els entrenadors mostren una actitud més favorable cap a la **diversió** (de l'Acord al Totalment d'acord) que respecte a la **victòria** i a

la **duresa** (de Desacord). Per categories, encara que les diferències no hagin estat significatives, podem veure que els entrenadors Infants puntuen una mica més baix en les tres variables. Si comparem aquestes puntuacions amb les dels seus jugadors (Figura 2), es pot veure que els entrenadors puntuen més baix a la **duresa** i a la **victòria** que els seus jugadors i, en canvi, pel que fa a la **diversió** puntuen més alt els entrenadors que els jugadors.

Discussió

A nivell descriptiu, s'ha constatat que, independentment de la categoria, les variables que els jugadors han puntuat en mitjana de manera més alta, han estat, en primer lloc, **percepció del clima motivacional d'implicació en la tasca (PCMTASCA)**, seguida de les variables **satisfacció** en els entrenaments (**SATIS**), **percepció d'habilitat auto-referenciada (PHAUTO)**, la **diversió**, i, amb una puntuació més baixa, la variable **victòria**. Les variables amb puntuacions més baixes han estat la variable **duresa**, la més baixa, seguida de **percepció d'habilitat basada en criteris normatius (PHNORM)**, i la

percepció del clima motivacional orientat a l'ego (PCMEGO), en la categoria d'Alevins. L'ordre de les puntuacions mitjanes més baixes varia una mica en la categoria d'Infants, on la que menys han puntuat és la **PCMEGO**, seguida de **PHNORM** i de la variable **duresa**.

Però una de les anàlisis més interessants ha estat veure la influència de la categoria (Ale-

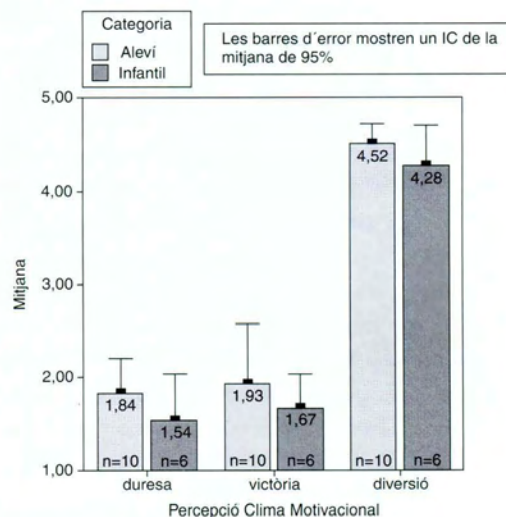

Figura 6. Actituds de Fairplay dels entrenadors en funció de la categoria.

vins i Infants) en les puntuacions en aquestes variables. S'ha de tenir en compte que la diferència d'aquestes dues categories és basa: a) en l'edat dels jugadors—de 9 a 12 anys—els Alevins i 13-14 anys els Infants—; i b) en aquest cas concret, els Alevins juguen en una lliga Escolar de Futbol-7 i els Infants participen en les lligues de Futbol-11 que organitza la Federació Catalana de Futbol. Les diferències més rellevants s'han produït en les variables **duresa** i **diversió**. En la primera, els que han tingut una actitud més favorable han estat els jugadors Infants i, en la segona, els Alevins. Aquest aspecte no l'havíem observat en anteriors estudis (Boixadós, 1994 i 1995) on les comparacions s'havien fet entre les categories Infants, Cadets i Juvenils, tots ells federats, però autors com Silva (1983) i Smith (1979) van trobar resultats similars als de l'estudi present.

També s'han assenyalat les diferències significatives entre les dues categories en les variables **percepció clima motivacional d'implicació en la tasca**, amb puntuacions més altes els jugadors Alevins, en la variable **victòria** amb puntuacions més altes els Infants, i, en darrer lloc, en la variable **percepció d'habilitat** basada en criteris **normatius**, on els jugadors Infants han tret puntuacions significativament una mica més altes. En canvi, les diferències no han estat significatives en les variables **PCMEGO**, **SATIS** i **PHAUTO**, tot i que els Infants han puntuat una mica més alt en **PCMEGO** i una mica més baix en **SATIS**. Aquests resultats semblen indicar que existeix un salt qualitatiu entren el futbol escolar i el futbol federat, atès que eren jugadors del mateix Club, on el que canviava era l'edat i el fet d'estar federats o no. Aquests resultats corroboren les conclusions d'altres autors com Webb (1969); Knoppers (1985) i Knoppers, Schuiteman i Love (1986), quan afirmen que a mesura que augmenta l'edat i la importància de la competició, els subjectes valoren més positivament l'actitud cap a la victòria. Això és degut molts cops al fet que la participació en els programes esportius porta els nens a desenvolupar una actitud

cada vegada més "professional" davant l'esport. En la mateixa direcció, Gutiérrez (1995) va trobar que a mesura que l'edat dels joves avança, l'actitud davant l'agressivitat impera per sobre de l'esportivitat; i Silva (1983) constata que a mesura que augmenten els anys de participació en l'esport i el nivell de les competicions, els jugadors consideren més legítim violar els reglaments esportius, fins i tot, realitzant jugades agressives. Aquests resultats són molt més clars en esports de contacte físic i en nois que en noies (Call i cols., 1991; Silva, 1983 i Smith, 1979).

Pel que fa als entrenadors, podem dir que no s'han observat diferències significatives entre els dos grups d'entrenadors Alevins i Infants, en cap de les variables analitzades: **PCMTASCA**, **PCMEGO**, **victòria**, **duresa** i **diversió**. Així doncs, es confirmen els resultats trobats en estudis previs per Boixadós (1995), tot i que hem de tenir present que hem treballat sempre amb mostres d'entrenadors molt petites. En general, podem dir que, independentment de la categoria, els entrenadors tenen una alta **percepció del clima motivacional d'implicació en la tasca**, fins i tot la mitjana és més alta que la dels jugadors i una **percepció del clima motivacional d'implicació en l'ego** molt similar a la dels seus jugadors.

En canvi, el que sí que s'ha observat, al llarg dels diferents estudis i també en el present, és que en comparar les valoracions dels entrenadors amb les dels jugadors per les diferents variables relacionades amb el **fairplay**, els entrenadors sempre mostren unes actituds més favorables davant els aspectes que considerem que es troben en el pol positiu (com la **diversió**), i més desfavorables davant els aspectes del pol negatiu (**victòria** i **duresa**), que els seus jugadors. En l'entorn esportiu la realitat és més complexa perquè, tal com ha trobat Whitehead (1987), els entrenadors deien que no donaven un gran valor a la victòria, però els seus jugadors percebien que li donaven la màxima importància al fet de guanyar. Aquests resultats es poden explicar de la mateixa manera que ho fan Salminen i Liukkonen

(1995) quan, en la seva discussió, consideren que els entrenadors s'autovaloraven més positivament que els esportistes, i consideren que això és comprensible, ja que la majoria de subjectes tendeixen a sobrevalorar les seves característiques socialment desitjables i infravalorar les no desitjables. Nosaltres afegim que aquest fet es produeix sobretot en els entrenadors dels nostres estudis als quals no se'ls pot oferir l'anonimat de les seves respostes.

De cara al futur considerem que s'haurien de realitzar: a) estudis sobre les relacions entre clima motivacional i satisfacció, percepció d'habilitats i actituds de **fairplay** (Boixadós i Cruz, 1999); b) estudis on es combini la metodologia observacional, amb mesures d'entrevistes i qüestionaris, per tal de comprovar si les actituds expressades es corroboren amb les conductes manifestes, i d'aquesta manera es podria veure fins a quin punt les autovaloracions dels subjectes s'ajusten a la realitat; c) dur a terme intervencions psicològiques a entrenadors de nens en edat escolar amb l'objectiu de millorar la comunicació amb els seus jugadors, el clima motivacional i el **fairplay**.

Bibliografia

- ALONSO, C.; BOIXADÓS, M. y CRUZ, J. (1995), "Asesoramiento a entrenadores de baloncesto. Efectos en la motivación de los jugadores", *Revista de Psicología del Deporte*, 7-8, pàg. 135-146 (Dossier).
- AMES, C. (1992), "Metas de ejecución, clima motivacional y procesos motivacionales", A.G.C. Roberts (Ed.), *Motivación en el deporte y el ejercicio*, pàg. 197-214. Bilbao: Descleé De Brouwer.
- BOIXADÓS, M. (1994), *Elaboració d'un instrument d'actituds sobre el fairplay en joves jugadors de futbol*. Universitat Autònoma de Barcelona. Treball d'investigació del Mestratge de Psicologia de l'Esport no publicat.
- (1995), *Avaluació d'actituds de fairplay en jugadors de futbol joves i els seus entrenadors*. Universitat Autònoma de Barcelona. Treball d'investigació del Mestratge de Psicologia de l'Esport no publicat.
- (1997), *Avaluació del clima motivacional i de les actituds de fairplay en futbolistes alevins*.

- vins i infantils i efectes de l'assessorament psicològic a llurs entrenadors. Tesis doctoral no publicada. Bellaterra: UAB.
- BOIXADÓS, M. i CRUZ, J. (1999), "Relaciones entre clima motivacional y satisfacción, percepción de habilidad y actitudes de fairplay en futbolistas jóvenes", *Revista de Psicología Social y Aplicada*, 9, 1, pàg. 45-64.
- BOIXADÓS, M.; VALIENTE, L.; MIMBRERO, J.; TORREGROSA, M. i CRUZ, J. (1998), "Papel de los agentes de socialización en deportistas en edad escolar", *Revista de Psicología del Deporte*, 7, pàg. 295-310.
- CALL, J.; BERBEL, G.; BOIXADÓS, M. i CRUZ, J. (1991), Factors associats a la percepció de les infraccions al reglament de futbol en nois i noies en edat escolar. Dins de *Actes de les VII Jornades de l'Associació Catalana de Psicologia de l'Esport*, pàg. 152-158. Barcelona: ACPE.
- COAKLEY, J. (1993b), Social dimensions of intensive training and participation in youth sports. Dentro de B.R. Cahill i A. J. Pearl (ed.), *Intensive participation in children's sport*, pàg. 77-93. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- CRUZ, J. (1997), "Factores motivacionales en el deporte infantil y asesoramiento psicológico a entrenadores y padres". Dins de J. Cruz (ed.) *Psicología del Deporte*, pàg. 147-176. Madrid: Síntesis.
- CRUZ, J.; BOIXADÓS, M.; VALIENTE, L. i CAPDEVILA, LL. (1995), "Prevalent values in young spanish soccer players", *International Review for the Sociology of Sport*, 30, pàg. 353-373.
- CRUZ, J.; BOIXADÓS, M.; TORREGROSA, M. i MIMBRERO, J. (1996), "¿Existe un deporte educativo? papel de las competiciones deportivas en el proceso de socialización del niño", *Revista de Psicología del Deporte*, 9-10, pàg. 111-132.
- DOMÈNECH, J. M.; GRANERO, R.; LOSILLA, J. M. i PORTELL, M. (1999), *Curs d'anàlisi de dades en psicologia de la salut*. UD11: Comparació de dues mitjanes: Proves t. Terrassa: Cardellach.
- DUBOIS, P.E. (1986), "The effect of participation in sport on the value orientations of young athletes", *Sociology of Sport Journal*, 3, pàg. 29-42.
- DUDA, J.L. (1992), Motivación en los escenarios deportivos: un planteamiento de perspectivas de meta. Dins de G.C. Roberts (ed.), *Motivación en el deporte y el ejercicio*, pàg. 85-122. Bilbao: Desclee De Brouwer.
- (1999), "El clima motivacional y sus implicaciones para la motivación, la salud y el desarrollo de los desórdenes de alimentación en gimnastas", *Revista de Psicología Social y Aplicada*, 9, 1, pàg. 7-23.
- DUDA, J. L. i NICHOLLS, J. G. (1992), "Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport", *Journal of Educational Psychology*, 84, pàg. 290-299.
- DWECK, C.S. (1986), "Motivational processes affecting learning", *American Psychologist*, 41(10), pàg. 1040-1048.
- GARCÍA FERRANDO, M. (1990), *Aspectos sociales del deporte. Una reflexión sociológica*. Madrid: Alianza Editorial.
- GOULD, D. (1982), "Sport psychology in the 1980's: status, direction and challenge in youth sports research", *Journal of Sport Psychology*, 4, pàg. 203-218. Traducció dins J. Cruz i J. Riera (eds.), *Psicología del deporte: aplicaciones y perspectivas*, pàg. 77-99. Barcelona: Martínez Roca.
- GUTIÉRREZ, M. (1995), *Valores sociales y deporte. La actividad Física y Deporte como transmisores de valores sociales y personales*. Madrid: Gymnos.
- KNOPPERS, A. (1985), "Professionalization of attitudes: a review and critique", *Quest*, 37, pàg. 92-102.
- KNOPPERS, A.; SCHUITEMAN, J. i LOVE, B. (1986) "Winning is not the only thing", *Sociology of Sport Journal*, 3, pàg. 43-56.
- LAZARO, I. i VILLAMARÍN, F. (1993), "Capacidad predictiva de la autoeficacia individual y colectiva sobre el rendimiento en jugadores de baloncesto", *Revista de Psicología General y Aplicada*, 4, pàg. 27-38.
- LEE, M. J. (1996), *Young people, sport and ethics: an examination of fairplay in youth sport*. Informe Tècnic Sports Council Research Unit: Londres.
- NICHOLLS, J. (1989), *The competitive ethos and democratic education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- NICHOLLS, J.G. (1992), "Lo general y lo específico en el desarrollo y expresión de la motivación de logro". Dins de G.C. Roberts (ed.), *Motivación en el deporte y el ejercicio*, pàg. 57-84. Bilbao: Desclee De Brouwer.
- OGILVIE, B. C. i TUTKO, T. A. (1971), "Sport: If you want to build character, try something else", *Psychology Today*, 5, pàg. 60-63.
- ORLUICK, T. i BOTTERILL, C. (1975), *Every kid can win*. Chicago: Nelson-Hall.
- PAPP, G. i PRISZTÓKA, G. (1955), "Sportsmanship as an ethical value", *International Review for the Sociology of Sport*, 30, pàg. 375-390.
- ROBERTS, G.C. (1984), Toward a new theory of motivation in sport: the role of perceived ability. Dentro de J. M. Silva i R. S. Weinberg (eds.), *Psychological foundations of sport*, pàg. 214-228. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- ROBERTS, G.C. i OMMUNDSEN, Y. (1994), *Effect of goal orientations on achievement beliefs, cognitions and strategies*. Manuscrit no publicat. Universitat d'Illinois Champaign-Urbana, Illinois i Universitat Noruega de les Ciències de l'Esport.
- ROBERTS, G.C. i TREASURE, D.C. (1995a) "Achievement goals, motivational climate and achievement strategies and behaviors in sport", *International Journal of Sport Psychology*, 26, pàg. 64-80.
- (1995b) "Motivational determinants of achievement of children in sport", *Revista de Psicología del Deporte* (7-8), 123-134.
- SALMINEN, S. i LIUKKONEN, J. (1995) Coach-athlete relationship and evaluation of training sessions. Manuscrit no publicat. Finlàndia: Universitat de Hèlsinki i Universitat de Jyväskylä.
- SCANLAN, T. K. i SIMONS, J. P. (1992), "El constructo de divertimento deportivo". Dins de G.C. Roberts (ed.), *Motivación en el deporte y el ejercicio*, pàg. 239-257. Bilbao: Desclee De Brouwer.
- SEIFRIZ, J. J., DUDA, J. L. i CHI, L. (1992), "The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and beliefs about success in basketball", *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 14, pàg. 375-391.
- SILVA, J. M. (1983), "The perceived legitimacy of rule violating behavior in sport", *Journal of Sport Psychology*, 5, pàg. 438-448.
- SMITH, M. D. (1979), "Towards an explanation of hockey violence", *Canadian Journal of Sociology*, 4, pàg. 105-124.
- TREASURE, D.C. (1993), *A social-cognitive approach to understanding children's achievement behavior, cognitions and effect in competitive sport*. Tesis doctoral no publicada. Illinois: Universitat d'Illinois Champaign-Urbana.
- WANKEL, L. M. i MUMMERY, W. K. (1996), Canada. Dins de P. Deknop, L.M.; Engstrom, B.; Skirstad, i M. Weiss (Eds.) *Worldwide trends in child and youth sport*. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- WEBB, H. (1969), "Professionalization of attitudes towards play among adolescents". Dins de G. S. Kenyon (Ed.), *Aspects of Contemporary Sport Sociology*. Chicago: The Athletic Institute.
- WEINBERG, R. S. i GOULD, D. (1995), *Fundamentos de psicología del deporte y el ejercicio físico*. Barcelona: Ariel.
- WHITEHEAD, J. (1987), "Why children take part", *ISCIS Journal*, 1 (1), pàg. 23-41.